

VI PÅ Brynäs

Nr 11

dec 2011

Bekymmer på Bergmästaren - sid 4-5

Brynäs får ansiktslyftning - sid 8-9

Ungas brottslighet minskar - sid 10-11

Tidning för Brynäs

VI PÅ BRYNÄS vill vara läsarnas tidning och en mötesplats för alla på Brynäs och ska berätta om dem som bor och verkar på Brynäs, om vad som händer i föreningar, på arbetsplatser, i bostadsområden och om fritiden, kulturen och idrotten på Brynäs.

VI PÅ BRYNÄS ska ge plats för debatter och insändare. Det är viktigt för att demokratin ska fungera att så många som möjligt säger sin mening, att man förstår hur andra tänker och att det finns plats för samtal.

VI PÅ BRYNÄS ska försöka fånga livet på Brynäs. Det innebär att tidningen ska skriva om både problem och lösningar – och att människor får komma till tals i många olika sammanhang, inte enbart som brottslingar, drabbade eller som offer. Vi ska leta efter goda exempel och bra lösningar.

Som mötesplats ska **VI PÅ BRYNÄS** ha en öppen attityd och innehållet ska så långt som möjligt utformas tillsammans med Brynäsborna. Läsarnas idéer, förslag, texter och bilder bör vara tidningens grund och läsarna – yngre och äldre – är välkomna att delta i tidningsarbetet.

VI PÅ BRYNÄS är ideell tidning av och för Brynäsbor, politiskt och religiöst obunden. Tidningen står för demokrati, yttrandefrihet och social och kulturell mångfald, samt god journalistik. Vi kommer ut med stöd av Gävle kommun.

Hör av dig du som har idéer och synpunkter och du som vill skriva, teckna eller fotografera för **VI PÅ BRYNÄS**.

Detta nummer av **VI PÅ BRYNÄS** är presslagt 8/12 och utdelat 25-26/12.

Redaktionsansvarig:
Niels Hebert (070-631 36 25)
niels.hebert@telia.com.

Tidningen är formgiven av
Martin Sumenkovic
martin.sumenkovic@gmail.com

Den globala byn

En global by är en by som finns på internet, där människor runt omkring i världen befinner sig tillsammans. På 1960-talet var det här bara en teori av mediaforskaren Marshall McLuhan. Idag är det verklighet. Idag befinner vi oss i globala byar som kallas communitys. En av dem heter Facebook!

Marshall McLuhan lade fram många intressanta teorier om hur vi skulle socialisera i dagens samhälle på nätet. Först och främst tänkte han att människor skulle föras samman tack vare internet, oberoende var vi bor. Men han var även inne på att vår kommunikation skulle bli fragmenterad och att mediet i sig skulle bli budskapet.

Jag tycker Facebook är bra på det sättet att det sammanför människor. Det möjliggör att till exempel hålla kontakten med gamla klasskompisar från grundskolan, trots att de bor på spridda håll. Facebook är också ett snabbt sätt att kommunicera.

Men Facebook är också skrämmande. Det känns som att "storebror-ser-dig". Det vill säga att vi ständigt är övervakade av vänner, organisationer och av Facebook som företag. Visst det är valfritt att vara med. Men många av ens vänner är ju där och vi vill själva delta. Med det sagt så är ju inte steget långt till själv censur. Vi vill inte lägga ut bilder eller texter som kan misstolkas, exempelvis festbilder. För hur kommer framtida arbetsgivare att tolka det? Arbetsgivare läser ju även kommentarer på Facebook. Vid ett tillfälle ledde en kritisk text på Facebook till att tre anställda i Piteå fick sparken.

Allting är inte bra på Facebook. Texten är fragmenterad, som Marshall McLuhan var inne på.. Men vi tar sällan reda på hela storyn. Det vanliga samtalets historier som vi är vana att lyssna till försvinner till förmån för tekniken.

På Facebook gör många statusuppdateringar, alltså korta meddelanden om vad man håller på med just nu, som till exempel: Jag diskar. På sin höjd får man en tumme upp som kommentar. Men något verkligt samtal blir det aldrig som om du

En ny vän har lagts till.

hade varit hemma hos den diskande personen.

Hela tiden bombarderas vi av mikrokort textinformation och bilder. Vi kan ladda upp en bild på några sekunder. Och eftersom vi kan det så gör vi det. Mediet är budskapet.

Johan Gunhamre

Hur träffas du?

Hos oss träffas en syjunta ibland.

Ett gäng smarta damer, så det är bästa att hålla sig i bakgrunden.

Men bara en av dem syr, men man kan undra om julgransmattan hon arbetat på fyra eller fem år blir färdig någon gång. I år blev den inte heller färdig.

Jag vet en annan syjunta på Brynäs med damer i en äldre generation. De syr inte heller, utan spelar kort och pratar. Kanske ansågs det inte helt OK att spela kort en gång i tiden. Så det blev handarbetet blev en täckmantel.

Hur träffas du och dina kompisar? Skriv gärna och berätta! Eller ring. Adress och telefonnummer till Vi på Brynäs finns på denna sida.

Niels Hebert

Vill du medarbeta i Vi på Brynäs?

Vi söker skribenter, fotografer och andra som vill vara med att göra tidningen.

Vi behöver nyheter, reportage och krönikor. Vi behöver också foton och teckningar. Nästa kommer eventuellt även publiceras på internet.

Arbetet är ideellt och sker under trevliga och demokratiska former.

Anmälan och frågor:

Niels Hebert på tfn 070-631 36 25 eller e-post: niels.hebert@telia.com

Gammalt som gatan blandas med nytt i fotobok om Gävle

Mats Sundin med den nya fotoboken om Gävle. Tv Lars Jonssons foto av Korsnäs gårdarna, t h dagens vy fångad av Birgitta Sedwall. Leksolan på utflykt längs Tredje Tvärgatan. I bakgrunden syns Brynäs gatan och t h låg (utanför bild) Lilla vita Brynässkolan. Foto: Ingrid Landberg.

– Bokens idé är gammal, sa många. Men den hade aldrig genomförts. Bra, sa vi, då gör vi något av den. Det säger Mats Sundin i Gävle Gille och ser påtagligt nöjd ut med boken "Från plats till plats – och en tid till annan", en bok full av gamla och nya bilder av Gävle.

Idén var att samla in gamla fotografier av alla sorters Gävlemiljöer och sedan försöka hitta just den plats där det gamla fotot togs. På så vis dokumenteras vad som hänt genom åren. Och det är mycket som försvunnit, inte minst på Brynäs, det inser man lätt när man fördjupar sig i den resa tillbaka i tiden som boken är.

Korsnäs gårdarna

Bilder finns i boken av Korsnäs gårdarna som fick ge plats för Brynäs centrum, träkåkarna vid järnvägen där Otto Janssons cykelaffär låg har ersatts av ett trafikledningskomplex.

På platsen där den osannolikt pampiga men mindre kända Södra station låg, står en (redan) före detta postterminal och det fina, men med åren förfallna funkishuset kallat Pianot vid Brynäs gatan, fotografe-

rades strax innan det revs för Bo 88.

Det finns välkända gamla Gävlefotografier, men i boken finns nya gamla bilder. Många kommer ur gamla familjealbum och har samlats in på möten runt om i kommunen.

I Vi på Brynäs berättade vi våren 2010 om insamlingen på Brynäs, bland annat om den trägne amatörfotografen Lars Jonsson, som ständigt bar med sig en kamera för att dokumentera. Två av hans bilder finns med i boken. Den ena är Korsnäs gårdarna och den andra en fin stämningsbild från Fjärde Tvärgatan 21. Trähusen där är förstas rivna, en insikt som går igen på nästan alla Brynäs bilderna. Mycket var dåligt, det är sant, men man kan undra: hade de ansvariga farit fram lika brutalt i dag? Och frågan om det nya, är det alltid så märkvärdigt dyker upp bland bokens 160 sidor.

"Från plats till plats – och en tid till annan" är resultatet av ett samarbete mellan Hembygdsföreningen Gävle Gille och Gävle fotoklubb. Mats Sundin och Lars Lindahl har haft huvudansvaret för boken och de kommer gärna på möten i stadsdelarna och berättar mer.

Tidsresa på Tredje Tvär

De kommer gående på Tredje Tvärgatan på Brynäs, tre kvinnor med åtta barn i förskoleåldern. De kommer från Brynäs gatan i bakgrunden, kanske från lekskolan.

Vart de är på väg, är svårt att säga, men ungarna verkar pigga, så det är nog en förmiddag då något spännande väntar.

Barnen har galonbyxor och rejäla luvor på huvudet. Det är snarare höst än vårvinter, för några snörester syns inte till. De tioalet trähus man kan räkna till är borta. Årtalet denna förmiddag är okänt, men man kan gissa på tidigt 60-tal. Ingrid Landberg kom där med kameran.

Det gick kanske lite hastigt, för det finns lite oskära i bilden. Barnen som går där har numera fyllt 50 år, och var de går nu, vet ingen.

God vård på Bergmästaren men vardagen blir tråkig

Annika Larsson, Karin Hedin och Gun Flach har jobbat länge på Bergmästargården och har fått allt mindre tid för de äldre.

Hur är det att jobba i äldreomsorgen?

Debatten i tidningar och i andra medier handlar om vanvård, om pengar som inte räcker till, om allt färre platser på kommunernas äldreboenden, om stopp för promenader och andra aktiviteter för de boende och om absurda försök att spara blöjor.

I ett personalrum på Bergmästarens äldreboende på Brynäs träffar vi Annika Larsson, som arbetat på Bergmästaren sedan 1987, Karin Hedin som varit här i 11 år och Gun Flach, som jobbat i omsorgen sedan 1978 och på Bergmästaren de senaste sju åren. De är undersköterskor på

de två demensavdelningarna Sommarro och Duvemåla där det bor 19 personer. De bor alla tre på Brynäs.

Är de anhöriga oroliga med tanke på den senaste tidens debatt i Gävle om sparandet inom äldreomsorgen?

– Ingen har hoppat på oss och de är inte oroliga för den vård deras anhöriga får, men de funderar hur vi klarar nedskärningarna och tycker synd om oss. De stöttar oss, säger Annika Larsson.

Bra men tråkigt

– Själva omvårdnaden är bra och den behöver ingen oroas sig för, men det är bäst att förvarna dem som så småningom flyttar hit att det blir väldigt tråkigt att bo här, säger hon, och tillägger att den stimulans

som de äldre och dementa så väl behöver inte finns längre, den finns ingen tid till. Hon talar om förvaring.

På dagen har tre personer ansvar för en avdelning, på kvällarna är det två och på natten en person, men då på båda avdelningarna. Nattetid kan man få hjälp från avdelningen för korttidsboende, där det finns tre personer på natten, och det brukar fungera bra.

Färre ska göra samma jobb

Under de senaste sex åren har det skett personalminskningar på Bergmästaren. Tidigare var man fyra-fem anställda under dagtid och då fanns det utrymme för de anställda att under en 16-veckorsperiod vara två dagar på heltid hos en av de boende.

– Det var helt perfekt, säger Karin Hedin. Då kunde man göra saker tillsammans, gå ut på en promenad, kanske gå och äta någonstans och annat som är livet, men det har plockats bort.

– Det är deras tid man snålar in på. Vi tar tiden från de gamla. Nu sitter de bara och väntar och väntar... säger Gun Flach.

De enda tillfällen numera när personalen kan erbjuda den stimulans de boende så väl behöver är vid måltiderna. Promenader och liknande aktiviteter som räknas till god omsorg är sällsynta. Personalen hinner numera inte heller följa med till läkaren eller tandläkaren. Då får man lita till anhöriga eller frivilliga ledsagare.

Svårt hos tandläkaren

– Men det fungerar inte alltid. Det kan vara besvärligt att gå till tandläkaren med en dement person som man i vissa fall inte känner. Det händer alltför ofta att de kommer tillbaka utan behandling men med en dement människa som blivit väldigt upprörd, säger Karin Hedin.

Som anställda i Gävle kommun har man rätt till heltid. Men när arbetsgivaren skär i arbetstiderna, måste man åka till ett annat äldreboende i kommunen och arbeta där för att komma upp i heltid.

Annika Larsson:

– Det känns som om vi måste vara tillgängliga jämt. När man är schemalagd

Gun Flach

som extraresurs kan de ringa med kort varsel och säga att du måste jobba natt i Valbo eller någon annanstans. Som extraresurs är man anställd över hela kommunen. Jag är extraresurs till nio procent, andra kan vara det till 50 procent. Vissa är bara anställda som extraresurs.

– Det sliter på oss, men påverkar också de boende. De märker när det kommer en ny person. Människor är olika och vi kan inte behandla dem som lika, utan vi måste lära känna var och en för att det ska vara riktigt bra.

Bergmästaren

– Vi märker ju själva att de boende blir oroliga om det varit vikarier inne.

Någon säger att ledningen uppmanat de anställda att vara ambassadörer för sitt arbete. Men ingen av de tre skulle rekommendera sina barn att arbeta inom äldre-

Karin Hedin

”Vi kan inte vara ambassadörer för vårt jobb”

omsorgen. De har också sett många unga människor sluta ganska fort och söka sig till andra jobb.

– Nej, vi kan inte vara ambassadörer, tyvärr. Förr hände det att jag längtade till jobbet, men inte nu. Arbetskamraterna är bra och det vi gör och hinner göra tycker jag är bra. Och vi väger inte blöjor, säger Karin Hedin.

Man har sparat in på vaktmästartjänster, vilket gett mer arbete för personalen och inte kompenserat fullt ut för ökade matkostnader. Men mat får personalen inte laga till de gamla, fast man väldigt gärna skulle vilja. Och det skulle bli mycket billigare.

En av många nyheter denna vecka är att antalet platser på kommunernas äldreboenden minskat kraftigt under de senaste tio åren. I stället bygger kommunerna ut hemtjänsten.

– Men det är fruktansvärt att vara ensam hemma för dem som är sjukast. De sitter stilla i en rullstol hela dagarna och en del kan knappt röra sig. På en avdelning är det i alla fall lite rörelse, och vi har våra måltider.

– En del dementa ligger bara och sover mellan hemtjänstens besök och vi får ofta höra av anhöriga att de skulle ha det

mycket bättre på ett äldreboende, säger Gun Flach.

Värdegrunden håller inte

Någon nämner den värdegrund som politikerna i Omvårdnadsnämnden formulerat. Den kan läsas på kommunens webbplats:

Gävle kommun har en gemensam värdegrund, som innebär att verksamheten genomförs med kvalitet, samarbete och gott bemötande. För Omvårdnadsnämndens verksamhet kännetecknas bemötandet av en värdegrund som bygger på alla människors lika värde, att våra kunder bemöts med värdighet och respekt för sin integritet att våra tjänster utformas efter kundernas individuella behov och önskemål.

De tre är eniga om att värdegrunden måste skrivas om. En värdegrund måste utgå från verkligheten.

Karin Hedin berättar om ur det kunde vara förr när någon av damerna ville ordna kafferep. Då köptes en vetelängd och personalen kom med bricka och bjöd de andra på kaffe och kaffebröd och alla blev upprymda, särskilt damen som stod för kalaset, åtminstone som trodde det, eftersom hennes plånbok var tom, men det vara bara att låtsas ta slantarna... sådant finns inte längre.

– Men det hör till ett värdigt liv, säger Gun Flach.

Text: Niels Hebert
Foto: Johan Gunhamre

Säkrare trafikmiljö på Brynäs med nya fartdämpande kuddar

– Vi har bra dialog med tekniska kontoret, men det finns mer att göra åt trafiken på Brynäs, säger Albert Gibbs i Brynäs Utvecklingsgrupp.

Trafiken har blivit något säkrare på Brynäs på sistone. En refug har byggts vid korsningen Brynäs-gatan–Kaserngatan och övergångsställena vid Waldenströmsgatan–Brynäs-gatan och över Kaserngatan vid Brynäs centrum har fått hastighetsdämpande asfaltkuddar.

Det är klara framgångar för opinionen på Brynäs och för Brynäs Utvecklingsgrupp, som dock inte nöjer sig helt och hållet med detta.

– Det är tråkigt att när tekniska kontoret byggde en refug inte samtidigt gjorde en kudd vid Brynäs-gatan–Kaserngatan. Det hade inte kostat så mycket extra. Nu verkar det som om många bilister lärt sig köra snabbt i kurvan trots refugen, säger Albert Gibbs, ordförande i Utvecklingsgruppen, och som tillsammans med Lars Blom, Lars Stjernstedt och Willy Erenlöf driver trafikfrågorna.

Bra dialog

Albert Gibbs säger att han uppskattar dialogen med tekniska kontoret.

– De har förstätt att människor som le-

Nu går trafiken långsammare vid Brynäs centrum.

ver med trafiksituationen dygnet runt gör värdefulla iakttagelser.

Säkrare skolväg

Gruppen har också uppmärksammat situationen för de barn i Brynässkolan som bor på Öster och på Gävle Strand. Barnen måste passera den starkt och tungt trafikerade Atlasgatan och behöver en säkrare övergång.

Dessutom finns ingen gång- och cykelbana längs Tredje Tvärgatan och Styr-

mansgatan som barnen fortsätter mot Brynässkolan. Trafiksituationen vid Brynässkolans parkering är ibland kaotisk, framför allt på mornarna.

Det finns tankar på att göra om en del av skolgården till parkering, men inga beslut har fattats i frågan.

– Man behöver titta över hastighetsbegränsningarna på Atlasgatan och Södra Skeppsbron. Det finns ingen logik i att 30 kilometer i timmen på en så kort sträcka som i dag. Man borde kunna ha 30 kilometer från gasklockorna till Fältskärleden. Det handlar bara om tio-femton sekunder längre körtid och skulle skapa en bättre rytm för den tunga trafiken, säger Albert Gibbs.

Smittrafik

En gammal, men fortfarande olöst fråga som Utvecklingsgruppen pekat på är den riskabla passagen för gående och cyklister över Industrigatan till Fjällbackens handelsområde. Att det också förekommer smittrafik genom Fjällbacken till mot

rondellen på Österbågen har påtalats av gruppen.

En ännu äldre fråga är behovet av bullerplank mellan Industrigatan och Roder-gatan. Frågan förbereddes för 15–20 år sedan fram till beslut, men av okänd anledning kom planket aldrig upp.

Andra tills vidare olösta frågor är behovet av övergångsställen vid södra sidan

av rondellen Österbågen–Atlasgatan. När området kring Hillmanskroken byggdes rädde helt andra normer för antalet parkeringsplatser i förhållande till antalet boende.

– Nu är det väldigt trångt där, inte minst vintertid. Ett problem i sammanhanget är att marken ägs både av kommunen och av Gavlegårdarna. Vi måste jobba vidare med frågan, säger Albert Gibbs.

Text och foto: Niels Hebert

Åtgärdat...

Brynäs-gatan-Kaserngatan

Brynäs-gatan-Waldenströms-gatan

...ej åtgärdat

S. Skeppsbron-Alderholmsbron

Gångbanor blir säkrare?

Ibland går det fort i Brynäsbacken för cyklisterna i Brynäsbackarna. I förra numret av Vi på Brynäs föreslog Per-Åke Lindgren – som blivit pååkt två gånger på Brynäs-gatan – att cykel- och gångbanan längs Brynäs-gatan skulle markeras så att de gående har sin sida och cyklisterna sin.

Vi lovade skicka frågan vidare till Gävle kommuns tekniska kontor.

– Vi funderar på den saken, liksom på andra åtgärder och möjligheter när det gäller gång- och cykelbanor, säger trafikingenjör Gösta Nordquist.

Det sker inom ramen för ett samarbete mellan tekniska kontoret och kommunens projekt Hållbart resande, som bland annat syftar till att öka cyklandet i Gävle. Enligt Gösta Nordquist kan konkreta förslag vara framme till våren.

5 frågor

Inger Schörling
ordförande i Tekniska nämnden

1 I trafikstrategin talas det om att minska biltrafiken särskilt i centrum för att göra det attraktivare. Finns det en strategi för att minska genomfartstrafiken på Brynäs

- Det är ett problem att tung trafik åker på Atlasgatan till industrierna vid Södra Skeppsbron.
- Det har funnits tankar om att införa restriktioner för tung trafik som maxvikt och maxlängd på lastbilar, men idén har övergivits. Vi ser helst att lastbilarna som åker längs E4:an väljer Österbågen och sedan Atlasgatan och inte kör genom centrum.
- För övrigt är Islandsbron den mest trafikerade stället i stan. Tanken finns att bygga en eller två rondeller där, men det kostar flera 10-tals miljoner...

2 Lokalisering av skolor bör ske i goda trafiklägen, enligt kommunens trafikstrategi. Barn som går från Nordost och Öster till Brynässkolan måste passera Atlasgatan och gå på fler rätt trafikerade gator på Brynäs. Finns det en strategi för nuvarande skolvägar, till t ex Brynässkolan?

- Vi mäter regelbundet hur många människor som passerar olika vägar. Resultaten visar att det inte är så många går över Atlasgatan vid Alderholmsbron. Det kan bero att många barn istället tar bussen, linje 14.
- Vi fortsätter räkna men om det blir exempelvis en vägkudde beror på trafikutvecklingen.

3 På Brynäs har den lokala Utvecklingsgruppen (BUG) blivit engagerat sig i trafikfrågor. Uppmuntrar Tekniska nämnden medborgarförslag på lösningar av problem?

- Vi uppskattar förslag och grupper som BUG. Det finns också att möjlighet att kontakta oss via kommunens hemsida och lämna förslag.
- Vi har inte en speciell pott för Brynäs. Vi prioriterar det vi anser ger flest människor nytta. Vad det gäller säkrade passager, räknar vi med att göra fem per år. I år har två gjorts på Brynäs, därför kommer troligen ingen 2012.

4 Av Gävle kommuns Miljöbokslut framgår att ett viss minskning skett av biltrafiken på senare år, men siffrorna är ganska osäkra. Räcker det? Har man en plan på hur biltrafiken ska minska?

- Nej, det räcker inte. Gävleborna måste åka mindre bil för en bättre miljö. Vi måste lämna det gamla tankesätt att bilen har företräde i stan. Vi kan få bilfria gator i framtiden. Det bör även finnas fler bra sammanhållna cykelvägar och gångvägar, brabusstrafik. Vi vill uppmuntra fler att gå, cykla och åka buss.
- Om buss, cykling och gående ökar, innebär det att bilåkningen minskar. Vi mäter inte biltrafiken.

5 Attityd- och beteendepåverkan kombinerat med politiska beslut är ett modernt sätt att minska transportproblem än att diskutera olika trafikslag. Hur går det arbetet till? Hur stor effekt har det fått?

- Det är viktigt att man känner sig trygg som cyklist och gående. Vi skapar möjligheter att välja rätt genom bra cykelbanor och kollektivtrafik. Vi har kampanjer för att cykla på vintern.
- Bussarnas stomlinjer har blivit mycket populära. Cyklingen har ökat något.
 - Det är svårt med attityd och beteendepåverkan. Man måste ständigt påminna människor och det måste vara enkelt att göra rätt, blir dyrare att göra fel och att det känns bra att göra rätt.

Södra Skeppsbron kan liknas vid Brynäs ansikte. Till vänster på bilden finns framtiden i form av planderade bostadshus. I mitten planer

Beredda att starta nya hus på Brynäs

– Vi är beredda att starta på Södra Skeppsbron så snart planarbetet är klart, säger regionchef Jan Dahlberg CA Fastigheter.

Det bostadshus med torn som CA Fastigheter planerar är ett av de viktigaste byggena i Gävle under senare år. Det handlar om att bygga två huskroppar på fem–sex våningar och ett högre torn intill med sammanlagt 200 lägenheter som blir en viktig del av Brynäs ansikte mot omvärlden.

De nya husen ska stå sig mot Dalapalatset

nya husen ska byggas. I Vi på Brynäs har vi tidigare visat en enkel modell av hur husen kan utformas.

– I avvaktan på detaljplanen kommer vi inte att göra fler förslag, utan det är mest praktiskt att vänta och se vad den innehåller, säger Jan Dahlberg.

Ett samråd om den översiktliga planen för Skeppsgossen har genomförts och det är en del utmaningar som väntar beslutsfattare i Gävle kommun och i fastighetsbolaget.

Kvarteret Skeppsbyggaren finns inom det område i centrala Gävle som klassats som ett riksintresse för kulturmiljövård och ingrepp som stör stadsbildens får inte göras. Det betyder också att nya hus måste utformas med stor omsorg, liksom att Skeppsbrons stenskodda kajer måste bevaras. En bullerutredning ska göras i detaljplanarbetet för att visa hur bostäderna påverkas av störningar från både väg, järnväg och från närliggande industrier. Länsstyrelsen säger i sitt samrådsyttrande att kommunen bör utreda vad som kan behöva göras både vid källorna och i husens utformning.

Även en miljöutredning görs om hur man ska hantera förekomsten av gifterna i marken som är ett dystert arv från många olika industrier som funnits på tomten.

Ett par samrådsinstanser uttrycker förhoppningar om att de nya bostadshusen ska innehålla en del större lägenheter, eftersom det är en brist på sådana på Brynäs.

S. Skeppsbron sent 40-tal. Tv. Briggen Gerda. Bild ur Gävle Stadsarkiv. Foto: Tosten Röstlund

och husen i kvarteret Concordia intill – och mot de gamla hamnmagasinen på andra sidan vattnet och Alderholmens kompakta kvarter med det höga huset Fullriggaren som utropstecken.

Just pågår arbetet med en detaljplan för Skeppsgossen, namnet på det kvarter där de

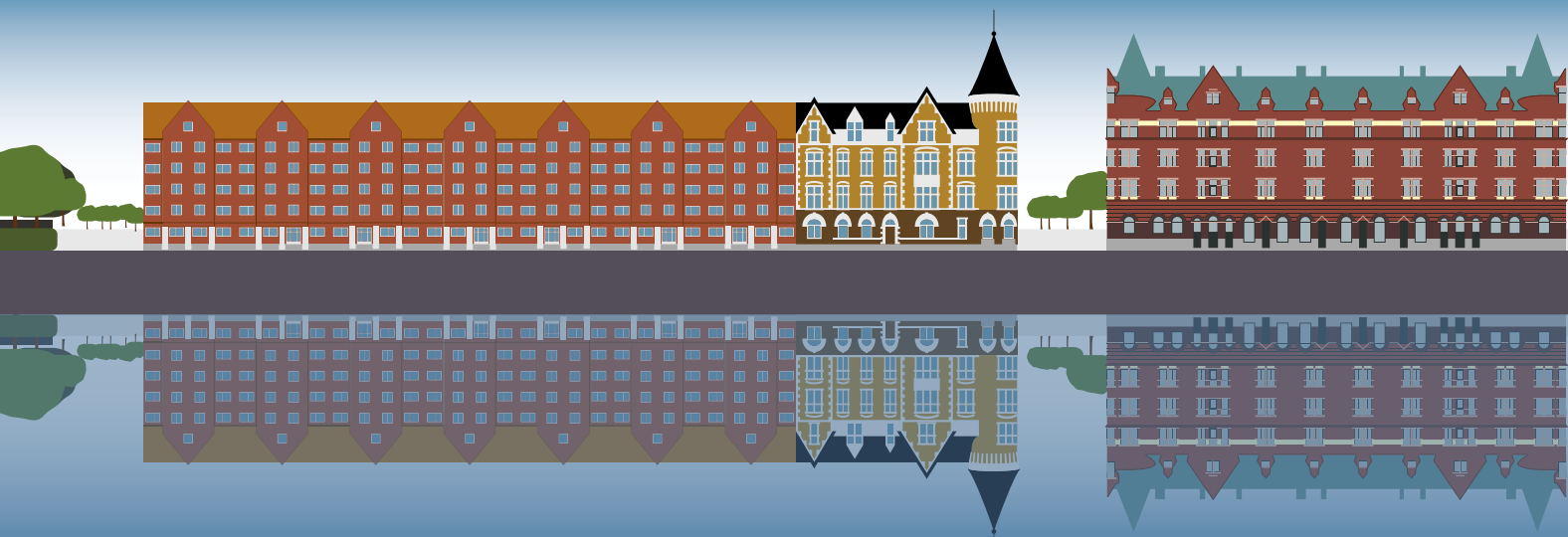
Slottet på Brynäs blev aldrig byggt

Brynäs höll på att få ett slott eftersom Trefaldighetskyrkan i Gävle brann ner. Slottet på Brynäs skulle vara ett Drottningholm i något förminskad skala och ha en ståtlig trädgård som allmänheten hade till, en radikal och ny tanke på 1600-talet. Brynäs slott skulle ligga ungefär där där skolan ligger i dag och trädgården brann mot Gavleån.

Idégivare bakom detta briljanta förslag var Nicodemus Tessin d ä (1615–81), som hade drottningens uppdrag att kartlägga vissa viktiga Norrlandsländer och i de krigstider som gällde säkra statens försvar av järn- och skogsråvaror.

Nicodemus Tessin konstaterade att återupprättandet av Heliga Trefaldighet hade dragit ut på tiden och han föreslog att det slott som fanns i Gävle (nuvarande ligger) kunde byggas om till ett nytt slott byggas i stället.

Hans ritning godkändes av drottningen. Men slottet kom aldrig i jorden och ett vackert slott med utsikt på Brynäs kan vi bara drömma om.

...edades ett slott på 1600-talet som skulle likna Drottningholms slott. Längst till höger ligger Dalapalatset och intill Concoridiakvarteret.

Dalapalatset står stadigt på granris och tusen pålar

Södra Skeppsbron närmast Fältskärsleden kan liknas vid Brynäs ansikte och är en av Gävles finaste stadsbilder. Tyngdpunkten är förstås Dalapalatset där Brynäs-gatan och Södra Skeppsbron börjar.

Dalapalatset är ett av tre centralpalats i Gävle. Centralpalatsen var högsta modernitet och många byggdes runt om i Sverige i slutet av 1800-talet. Centralpalatsen var bostäder åt förmögna grosshandlare som hade smak för att bo slottslikt. I bottenvåningen fanns kontor och butiker för det allt större utbudet av fabriksgjorda varor.

Tinnar och torn

Dalapalatset, liksom Gävles två centralpalats - Gevaliapalatset vid Stortorget och Centralpalatset mitt emot järnvägsstationen - bär tydliga spår av den nya och rika klassens smak för både det nostalgiska renässanshuset med tinnar, torn och svarta järnsmidesbalkonger och för medeltida, gotiska drag.

Goda tider

Det var goda tider i det sena 1800-talet. Industrin expanderade kraftigt, marknaderna växte och det byggdes mer än någonsin i Sverige. Gävle var periodvis landets största sjöfartsstad. Många stora industrier grundlades.

Exempel från Brynäs är O A Brodins Skeppsbyggeri, Gefle Verkstäder och L

A Mattons läderfabrik.

Befolkningen i Gävle ökade kraftigt under hela 1800-talet. Vid 1800-talets början bodde 5 400 i Gävle. 100 år senare var det nära 30 000.

I Gävles centrala delar uppfördes affärshus och dyrare hyreshus. Nygatan skulle bli den nya affärsgatan. Arbetarfamiljerna hänvisades till stadens ytterkanter som Brynäs, Söder och Strömsbro. Ofta bodde de trångt. Det kunde bo upp till 17 personer i ett hus med fyra enrummare.

Pensionsplacering

Dalapalatset kom sist i raden. Det uppfördes 1896-99 av Gäve-Dala Järnvägs Enke- och pupillkassa - där en familjeförsörjare kunde teckna en pensionsförsäkring för hans änka och minderåriga barn efter hans död. Kassen sinade dock och Dalapalatset kom aldrig att byggas färdigt. Huset byggdes i första hand för bostäder åt stinsar och högre tjänstemän vid GDJ. Den största våningen hade åtta rum och kök och var på 230 kvadratmeter. Takhöjden var så tilltagen att pigkamrarna byggdes ovanpå varandra. Dalapalatsets arkitekt var Nils Nordén, som hade kontor i Gävle mellan 1892 och 1905.

Bra för exporten

Gäve-Dala Järnväg (GDJ) öppnades 1859. Förbindelsen västerut fick stor betydelse för exporten från Sandvikens jernverk och Korsnäs sågverk i Dalarna.

Hantverkare smyckade Dalapalatset med träsniderier i entréerna och stuckaturer i våningarna. Snickerierna utfördes av Wahlmans snickeri på Brynäs. Londoner-bazaren ett 1920-talsvaruhus är en legendarisk affär som funnits i Dalapalatset, liksom ölstugan och Ivan Carlssons herrekipering, som fanns där i 45 år. En byggnadsarbetare har berättat att huset är byggt på tusen pålar och på granris och därför ett gediget bygge som kommer att stå i tusen år.

Dalapalatset är i dag en bostadsrättsförening med 40 lägenheter och 5 lokaler.

Concordiahuset

Om husen mellan Dalapalatset och Södra Sjötullsgatan finns få uppgifter. Concoridahuset i hörnet mot Brodingatan kallades förr Andréhuset efter Andrés Byggnads AB, som byggde många hus i Gävle på 1950-talet. Huset, som i dag ägs av fastighetsbolaget Senäte, var när det stod klart 1951 Gävles största bostadshus. Konstnärer som Juho Suni och May Östberg bodde i de konstnärateljéer, som tillkom högst upp i Södra Skeppsbron 14 A på initiativ av stadsplanarkitekten P O Lefvert. Juho Suni målade vyn över Gavleån med den dödsdömda Briggen Gerda och May Östberg målade hamnmagasinen på andra sidan Gavleån i många versioner.

Text: Niels Hebert
Illustrationer: Johan Gunhamre

Prat om vad som är ett bra liv och något om Maskeradligan och om konstgräsplan på Brynäs... Sasa Ajeti och Alex Malik (bakom soffan) och Sipan Ahmed och Vetatad Gunkhurt i soffan med Björn Gröndahl.

Polisens uppdrag på Brynjan att prata om det viktiga i livet

Ungdomsbrottsligheten på Brynäs och i hela Gävle minskar kraftigt. Under perioden januari-oktober 2009 anmäldes 771 ungdomsbrott. Antalet brott under samma period 2011 var 474. Antalet misstänkta ungdomar under 18 år har också minskat betydligt – från 519 till 272 på två år.

– Statistik kan vara svår att tolka, men det har hänt mycket sedan 2009. Vi har blivit tillräckligt många för att kunna arbeta förebyggande. Tidigare var vi fyra ungdomspoliser, nu är vi åtta. Vi kan synas mer ute och samarbete med socialtjänstens fältassistenter, säger ungdomspolisen Björn Gröndahl, som arbetar på Brynäs.

Bra relationer är ett måste i jobbet och ungdomarna på Brynäs vet vem Björn Gröndahl är. Han rör sig mycket i stadsdelen och kan som denna kväll dyka upp på fritidsgården Brynjan. Ibland hjälper pingisen eller biljarden till för att få kontakt.

Maslum Kayas och Björn Gröndahls match blir riktigt spännande. Revansch utlovas. Foto: Johan Gunhamre

– Vi pratar om allt möjligt och det gäller att visa att jag inte är ”ute efter information”, mer för att prata om vad som är bra i livet.

I kväll handlar diskussionen både om klassiska brottslingar som Maskeradligan, som åkte fast på Brynäs, och om livet. Sipan Ahmed säger att fler börjar tänka efter vad som är viktigt och vad som hänt med den eller den som åkt fast. Folk har lugnat ner sig och en del busar har flyttat, konstaterar han och Björn Gröndahl. Sipan Ahmed och de andra vi pratar med säger att Björn är en bra kompis och en bra polis.

Vad behöver ungdomarna på Brynäs?

– En konstgräsplan som på Nordost med staket och bänkar som man kan sitta på och titta på.

– Tyvärr är Högbergsgård en hundrastgård, säger någon. Nej, en konstgräsplan skulle det vara.

Inga tjejer är i sikte på Brynjan denna kväll, så vi vet inte om de också önskar sig en konstgräsplan.

Söka upp unga ger färre brott

Björn Gröndahl vill synas på Brynäs.

Björn Gröndahl brukar ha träffar med rektorerna på högstadieskolorna, Stenebergsskolan och Engelska skolan, personalen på Brynjan och fältassistenter på Brynäs.

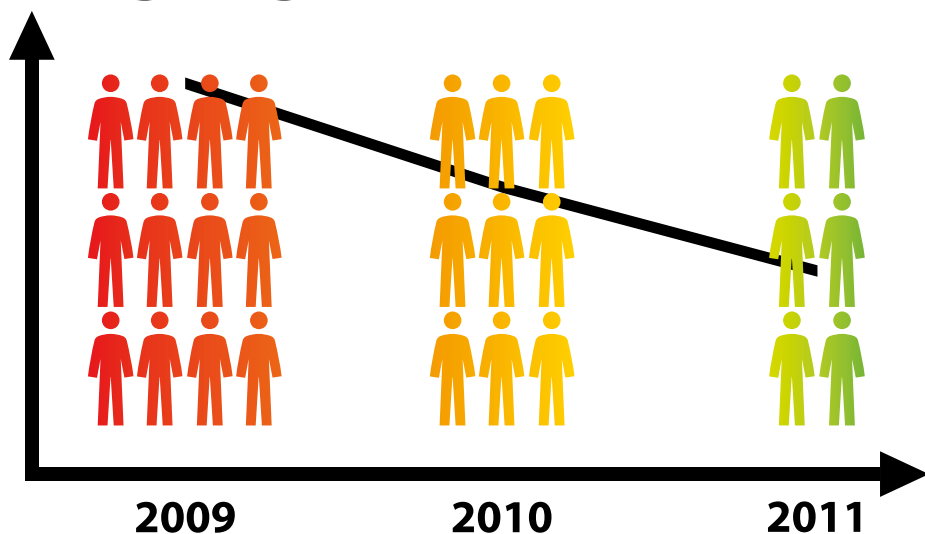
– Vi talar om stämningen på skolan eller på fritidsgården och om orosmoln. Det brukar finnas tecken: någon som lever isolerat, har dålig kontakt med sina föräldrar, nästan aldrig är hemma och sällan går till skolan...

Personrån bland unga är ofta på löpsedlarna. Björn Gröndahl säger att de som begår personrån använder eller har testat cannabis eller hasch. Men droger kostar pengar. Samtidigt har många ungdomar rätt dyra telefoner, som en hälare kan betala 300–500 kronor för. Att få tag i hälar är rätt svårt, eftersom den stulna telefonen ofta går från den till den andra. Ungdomarna är livrädda för att prata.

– Det finns också gruppträck. En del tycker att det är ballt att våga råna någon. Oftast är det någon jämnårig eller yngre man ger sig på.

– Man måste prata med ungdomarna om vad som inte är OK. Kanske är det många gånger aningslöst, men ungdomar kan kränka varandra i stort och smått. Många funderar inte över det. Hur känns det att bli kränkt? Hur mår du då? Så kan man fråga, försöka nå ungdomarna känslomässigt.

– Ibland langar ungdomar droger. Men vi skriver inte bara en anmälan, utan vi frågar också om de har tänkt på vad de kan ställa till med. De kan vara rätt omed-

Antalet misstänkta ungdomar under 18 år har också minskat betydligt – från 519 år 2009, till 386 stycken 2010 och till 272 stycken 2011. Mätperioden är jan–okt.

Illustration: Johan Gunhamre

vetna om konsekvenserna och vi försöker upplysa, ge fakta, säger Björn Gröndahl.

En del tuffa grabbar mår dåligt. De har mycket känslor inom sig som de inte klarar av och inte vill erkänna.

– Då kan jag fråga: Hur ser ditt liv ut? Du röker kanske hasch emellanåt, du har skulder, du har rånat någon, men Gävle är inte större än att du träffar på den du rånat på stan och den som du är skyldig pengar. Hur känns det? Du har kanske ångest över alla konflikter och att du ska leva upp till en roll...

– Det händer då att en tuff kille gråter och då kan jag säga att om du skärper till dig har du chansen att komma ur det där. Den som insikt kan få stöd på hemmaplan. Det är bra om flera i samma gäng försöker förändra sina liv samtidigt.

Hembesök på söndagar

Björn Gröndahl och en annan ungdomspolis åker ibland runt på Brynäs på söndagarna och gör hembesök. Man kan ha fått tips om att någon använder hasch eller spice. Ibland kommer de oanmälda till familjen.

– Vi talar om vad vi hört och att vi är oroliga.

Hur reagerar föräldrarna?

– I 99 procent av fallen blir det ett bra möte. Ofta kan vi bekräfta deras oro för sin son eller dotter. Vi kan ibland ta urinprov. Det kan visa om det finns fler droger med i bilden, och då ser vi till att ordna en kontakt med Kompassen i Gävle kommun, som kan ge råd och behandling.

– Vi kan också ringa fältassistenterna

om vi ser behov hos familjen av stöd och då gör också de ett besök hos familjen.

Själva brottsoffer

– Den som blir utsatt för brott reagerar väldigt olika. En del känner sig oerhört kränkta och vill ge igen, andra kan känna sig maktlösa och utsatta. Vi försöker förmedla sådant till ungdomarna vi möter.

– Om de är tillräckligt insyltade, blir de ju ofta brottsoffer själva. Om de varit med om ett rån men kanske inte varit aktiva, tors de kanske inte berätta, fast de har ångest. Det blir som en spiral och det är därför så viktigt att det finns vuxna i närheten som ungdomarna lätt kan prata med.

Vad är det viktigaste samhället kan göra för ungdomarna?

Björn Gröndahl tvekar inte:

– Eftersom skolan är en stor del av våra barns liv, måste den få bättre resurser. Klasserna måste bli mindre och fler vuxna, som inte är lärare, måste röra sig i korridorerna. I slutändan kommer samhället tjäna på att satsa på skolan.

Björn Gröndahl är född i Gävle och började arbeta som utryckningspolis i Gästrikland 1994. Han sökte sig till ungdomspolisen 2007.

– Jag har alltid gillat att arbeta med ungdomar, men jag måste ibland påminna mig själv om att de allra flesta unga lever ett bra liv. Det känns mer hoppfullt att arbeta med ungdomar, eftersom möjligheterna att förändra känns större.

Text och foto: Niels Hebert

Tragiskt slut för herrgård och villa

Under 1600-talet skaffade sig ofta förmögna borgare lantegendomar med jordbruk. Egendomar kallades för malmgårdar med i regel en herrgård, trädgård med exotiska växter, lusthus och sommarbostad.

Herrgården på Brynäs byggdes i början på 1700-talet och var i familjen Ennes ägo till 1750-talet. Därefter blev familjen Garberg ägare i cirka 100 år. De lät bygga om bostaden 1815 med två extra våningar. 15 år senare anlades en park, som idag är Herrgårdshagen.

Parken anlades efter engelsk förebild som betonade naturlighet, mjukhet och grönska. Den var tänkt för promenader och innehåll observatorium, lusthus och ruddamm där karpfiskarten ruda odlades som bidrag till familjens mathållning.

I mitten av 1800-talet gifte sig Robert Rettig och Adelaide Garberg. Därmed skapades en mäktig familj i Gävle. Rettig hade tobaksfabrik och skeppsrederi och

Garberg segelduksindustri. Makarna fick sonen John Rettig, som tog över rörelsen och flyttade in i herrgården. Med tiden ville John och hans fru Antonie Rettig ha ett modernare hus närmare vattnet. Villa Rettig byggdes och blev en samlingsplats för etablissemanget i Gävle vid 1901-års slöjd- och industriutställning. Intill villan fanns stall och trädgårdsmästarbostad.

Efter John Rettigs död såldes Brynäs herrgård till skeppsredaren Erik Brodin år 1917. År 1921 köpte Brynäs AB fastigheten och drev jordbruk. Gävle stad byggde om herrgården till hyresbostäder 1936. Villa Rettig blev snickeri efter Antonie Rettigs död 1930. Båda byggnaderna förföll. Herrgården revs 1964 och Villa Rettig 1967.

Antonie Rettigs arv var delvis öronmärkt för ett museum som i dag är Länsmuseet. Där finns delar av Villa Rettigs interiörer och familjen Rettigs konstsamlingar.

Källa: Ann Nilsén

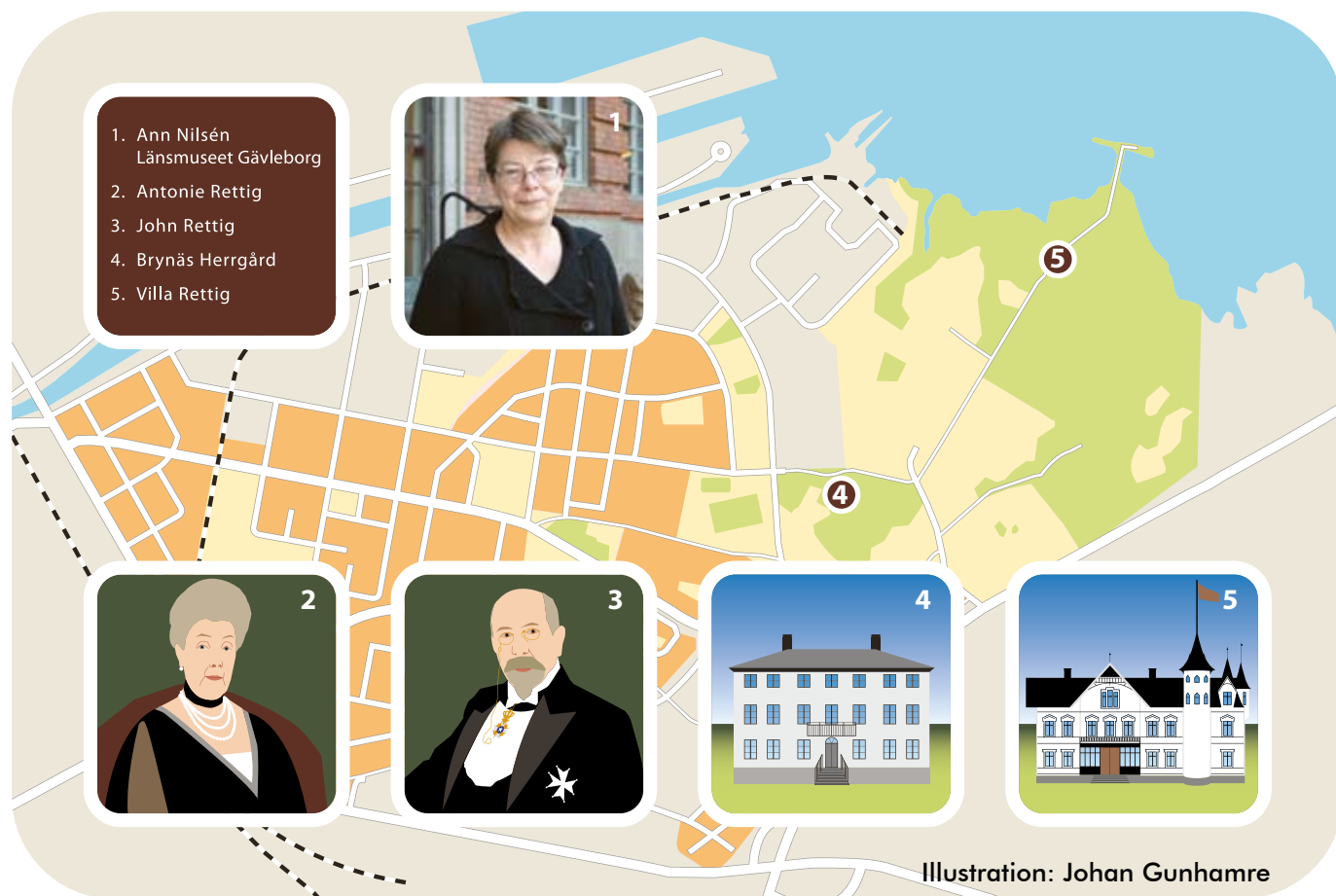

Brygga i reservatet

En dag i september invigdes Gävles senaste och Brynäs första naturreservat, T-udden och Herrgårdshagen.

Reservatet omfattar 42 hektar mark och sju hektar vatten. Lövslogen och strandvegetationen är intressant för fågelskådare, och i området finns sedan länge ett fågeltorn.

På T-udden finns numera en brygga där man kan lägga till och längst ut en grillplats. Ved finns där med kommunens försorg, för i ett reservat får man inte samla bränsle och förstås inte bryta kvistar eller på annat sätt skada växter, djur eller mark. Man kan plocka bär och blommor för eget behov. En stig med rastplatser finns genom reservatet. En rastplats finns också i det som var herrgårdens engelska park.

-Skolan måste ses som en möteplats

Turkan Kaya på Stenebergsskolan vill att möten mellan människor ska leda till större förståelse för varandras kulturer.

Att inte förstå varandra är vanligt och mänskligt, men ibland kan följden bli konflikter.

– Kanske var det när jag såg en lärare och en elev från ett annat land prata utan att förstå varandra, som jag insåg att skolan måste förändras, säger Turkan Kaya, som arbetar på Stenebergsskolan på Brynäs.

– När ett problem i klassrummet eller i korridoren uppstår är det lätt att glömma att skolan också är en mångkulturell mötesplats och att jag inte förstår den andra personen på grund av hans eller hennes bakgrund och erfarenheter.

Turkan Kaya menar att lärare och elever resonera om skillnaderna och lära sig något tillsammans.

– Då går man framåt. Om man i stället bara tänker att den andre är besvärlig, får man inga nya kunskaper. Man går bakåt, säger Turkan Kaya.

Hon är utbildad i handelsmatematik, som det heter i Turkiet, men hennes arbete på Stenebergsskolan sker inom ramen för projektet Skolan mitt i byn,.

– Att nå eleverna känslomässigt är det

viktigaste. Jag möter dem en och en och kommer dem närmare än lärarna som oftast möter dem i grupp.

Till hennes arbetsuppgifter hör att vara en extra resurs i matematik.

– Jag jobbade mycket med en kille som hade svårt med matten. Vi fick fin kontakt och kunde prata om hur han kände sig. Jag förstod att det inte var matten som var problemet. Kanske var det dåligt självförtroende, att han kände sig otrygg, men på nästa prov var han nära MVG. Pojken är ganska blyg, men jag såg att han var stolt över sig själv.

Turkan Kaya samverkar också med lärarna i projekt inom slöjd och SO-ämnena. Fler är på gång. Aktuellt i SO är studiebesök för eleverna hos etniska föreningar.

Alla skolor mångkulturella

– För tio år sedan hade Steneberg 80 procent svenska eleverna, i dag är 80 procent invandrarelever. Alla skolor i Gävle kommer att bli mångkulturella och vi har problem framför oss om vi inte ändrar arbetssätt i skolan – utan att tappa det svenska.

– Jag tror inte att man kan ha en traditionell svensk skola i ett mångkulturellt samhälle. Skolan måste ta mer hänsyn till att eleverna har många olika sociala och kulturella bakgrunder. Det är en komplex och känslig uppgift, men de som arbetar i skolan måste öppna sig för nya idéer. Precis som man förväntar sig av eleverna, säger Turkan Kaya.

– Det som händer när man möter en människa som berättar om sin kultur, med sina ord, uttryck och attityder, med sin mat, sin musik, sina historier... allt sådant är omöjligt att läsa sig till i böcker.

Turkan Kaya kom till Gävle 2003. Sedan 2009 arbetar hon med studieverkstan för eleverna på Brynässkolan och sedan våren 2011 även på Stenebergsskolan.

– Språket är grunden. Det är nyckeln för att förstå det nya samhället. Med språket kan människor bilda sig sina uppfattningar. Innan jag kunde svenska kände jag mig stum. Människor måste få kunna uttrycka sig.

Lunch för seniorer i Stenebergsskolan

Stenebergsskolan

Snart hoppas Gerd Andén – som leder arbetet i Skolan mitt i byn – att Stenebergsskolans matsal kan öppnas även för seniorluncher. I första hand planeras en försöksverksamhet under januari–mars.

– Snart har vi en skola för alla mellan 0–100 år, säger hon.

På skolan har nämligen en försöksverksamhet med babyträffar kommit i gång på onsdagsförmiddagar i Stenebergsskolan. Då kan föräldrar som är hemma med sin baby komma till skolan och träffa andra föräldrar och barn. Ett viktigt syfte med träffarna – förutom det pedagogiska – är att föräldrar ska kunna knyta fler kontakter med andra föräldrar.

Annat som händer inom ramen för Skolan mitt i byn är allsång för elever och föräldrar på måndagskvällarna. På skolan ordnar Omvårdnad Gävle seniorträffar och Skolan mitt i byn har också tagit initiativ till studiecirkel för föräldrar som Familjeverkstan och Att vara förälder till tonåring.

På skolan finns ett café för eleverna som drivs av föreningen Kultorum. Föreningen ansvarar också för att skolbiblioteket kan ha längre öppettider och att det finns datorhjälp i skolans aula en dag i veckan.

Brynässkolan är också med i projektet Skolan mitt i byn. Där finns en väl inarbetad studieverkstad på eftermiddagarna och många, skiftande aktiviteter från fotboll till musik.

För ungefär ett år sedan hade Brynässkolan öppet hus för alla som varit elever på skolan. Många gamla elever – från 15–80 år – berättade om sin skoltid, en del för mer än 60 år sedan. Gruppen har fortsatt att träffas och deras berättelser blir snart en film om Brynässkolan genom tiderna och som görs i samarbete med Medieprogrammet på Borgarskolan.

Skolan mitt i byn syftar – enkelt uttryckt – till att Brynässkolorna ska bli mötesplatser för elever, föräldrar och andra som bor i stadsdelen. Därför samarbetar man med föreningar och kommunala verksamheter på Brynäs.

Text och foto: Niels Hebert

Lång men okänd historia spelas upp vid Gävle varv

Åke Sjöberg vid den stora dragtrumman med en vajer som är nära decimetern tjock. Det behövdes när man skulle spela upp en 3000-tonnare ur vattnet.

Varven i Sverige är numera mest historia. En riktig klenod ur denna historia finns på Gävle varv i Atlasområdet längst ut på östra Brynäs, där fartyg byggdes och reparerades i nära 100 år.

Klenoden är Europas enda bevarade ångdrivna slipspel, installerat 1883. Med slipspelet har långt över 1 000 båtar tagits upp för reparation och bottenmålning och

Ångpannan är en riktig Scotte.

spelats ut igen. Spelet har också använts för att få de rader av båtar som byggts på varvet i sjön – som fyrkskepp, lastbåtar och bogserbåtar.

Viktig för Atlas

– Ångslipen är väldigt viktig för Atlasområdet, eftersom den är den enda riktigt levande biten varvshistoria som finns kvar, säger Wilbur Andersson, ordförande i Gävle Varvs Historiska Förening, som förvaltar slipspelet. Föreningen, som bildades 2005 har som mål att ”bevara, öka och sprida kunskap om varvets betydelse och historia, samt ägna omsorg åt det maritima kulturarvet”. Så därför kör föreningens medlemmar ångpannan och ångmaskinen och demonstrerar slipspelet på tisdagsförmiddagar under maj-september.

För knappt tio år sedan fick Wilbur Andersson genom sitt styrelseengagemang i föreningen Kustlagen Södra Bottenhavet frågan om han inte ville ”titta närmare på ångslipen på Gävle varv”. Han fann att slipspelet var orört, men gömt under bråte i det mer eller mindre bortglömda sliphuset som ligger vänt mot vattnet i kanten av det forna varvsområdet.

Byggt hus

Sedan dess har föreningen, som bildades, fått ordning på maskineriet och med ideellt arbete återuppbyggt det förrådshus som tidigare fanns vid sliphuset. I förrådshuset, som nu används som samlingslokal och arkiv, träffar vi också Åke Sjöberg, som seglat som maskinbefäl sedan 1960-talet och har passion för ångmaskiner. Han har seglat på alla hav och säger att det är lättare att säga var han inte varit...

Med är också Stefan Geerhold som seglat som matros, ”alltså på rätt sida durken”, som han säger. Limöbåten hör till alla båtar han seglat. Vi träffar också Lars Stjernstedt, som började sitt yrkesliv som elektrikerlärling på varvet 1956.

Vi får en lektion. För att få dragkraft behövdes ånga, som kommer från en vedeldad ångpanna och som leds i ett rör till en ångmaskin med en kapacitet på 190 hästkrafter. Ångmaskinen driver i sin tur wiretrumman. I dag fungerar pannan och ångmaskinen och man kan köra slipspelet (utan vagn) för att ge en bild av hur det gick till. Det finns två trummor som dragvajerarna är lindade omkring. Vajern på den stora trumman är nästan en decimeter tjock.

Spelades

Fartygen drogs upp eller sjösattes – spelades som det heter – på en slipvagn. Vagnen hade inga hjul, utan rörde sig långsamt på ett stort antal bastanta rullar på den slibana som numera är borta.

– Den stora vajern räckte långt ut i vattnet och kunde både spela ut och hem en 3000-tonnare, som var de största fartygen som byggts på varvet, säger Åke Sjöberg.

Som ångmaskinspassionerad berättar han gärna om ångpannan. Den har nämligen sin historia. När föreningen började undersöka sliphuset visade det sig att originalet var obrukbart, men man lyckades få tag i en panna från fartyget Östa i Stockholm. Östa, som byggdes på Gävle varv, var systerfartyg till Laxen, känd från Dalälven och pannan, en Scotte som ångentusiaster sätter högt, står nu putsad och fin i sliphuset.

Gävle Varvs Historiska Förening, i det hus de byggt. Från vänster Åke Sjöberg Stefan Geerhold Wilbur Andersson och Lars Stjernstedt.

Stort arkiv

Förrådshusets arkiv rymmer foton, litteratur och liggare över nybyggen och "reparenter". Det finns mer dokumentation att ordna och samla och förhoppningsvis också digitalisera.

Huset har uppförts ideellt av föreningen med anvisningar från Riksantikvarieämbetet om bland annat ramsågat virke för att byggnaden skulle likna den ursprungliga.

Gävle Varvs Historiska Förening har lyckats få en rad sponsorer för att få ångslipen i gott skick: Gävle kommun, Länsstyrelsen i Gävleborg, Sparbanksstiftelsen, Riksantikvarieämbetet, Björns Åkeri, Sören Thyr AB och Hantverksföreningen.

Text och foto: Niels Hebert

Fartyget Produce som byggdes på Gävle varv ligger på slipen hösten 1945 för bottnmålningen och för montering av propeller och roder.

Liten Gävlevarvshistoria

Gävle Varv bildades 1883 ur det tidigare Brynäsvarvet, som startade från 1873 för att bygga segelfartyg, men som gick i konkurs 1876. Den nya ägaren Stockholmsföretaget AB Atlas investerade stort och byggde en ny kaj, köpte ångslipen från England som monterades 1883, och skaffade utrustning för renovering av fartyg

och installation av pannor för att göra om segelfartyg till ångare. Företagsnamnet gav namn till denna del av östra Brynäs (Atlasområdet) och till de numera rivna arbetarbostäder som byggdes (Atlasgårdarna) och finns kvar än i dag i gatunamnet Atlasgatan.

Gävle Varvs fortsatta öden karakteriserades av försäljningar, konkurser och omstruktureringar fram till 1960-talets början, då det sista fartyget byggdes. Men det är en annan historia som må berättas senare...

Turen slutade med kaffe och bulle

Jag körde taxin från Nian mot Brynäs-gatan 32. Kunden var en av våra kvinnliga stamkunder. Hon hade handlat som så ofta förr. Jag ställde hennes grejer i bagageutrymmet medan hon klev in bilen. När resan började tittade hon noggrant på mitt ansikte och ropade:

- Aaaa! Jag känner igen dig!
- Jag känner igen dig, jag har kört dig flera gånger, sa jag.
- Nej! Nej! Jag har läst din krönika i Vi på Brynäs! Det var jättefin.
- Tack, sa jag och hon fortsatte:
- Vad bra att någon skriver om Orhan Pamuk...

Jag måste erkänna att jag blev glad för att någon kände igen mig från min krönika. På vägen pratade vi om Orhan Pamuks böcker – Herr Cevdet och hans söner, Den vita borgen, Det nya livet... Särskilt pratade vi om Den vita borgen som handlar om kunskap och makt. Sen berättade jag lite om Orhan Pamuks bror, som är en av Turkiets viktigaste ekonomer och som var min lärare på universitet och hur han fick sparken i samband med militärkuppen.

När vi var framme stod det 80 kronor på taxametern. Hon sträckte fram en hundralapp och jag gav henne 20 kronor tillbaka.

- Nej, ta en kaffe och bulle – för Orhan Pamuks skull!

Jag tackade och hjälpte till att bära grejer till dörren.

- Ha en bra dag, sa hon med ett upprigtigt och varmt leende.

När jag klev in bilen tänkte jag på att det finns ett talesätt på Orhan Pamuks modersmål: En kopp kaffe som räcker i 40 år.

Mitt hemland har flest fångslade journalister och författare i världen och den enda kurdiska dagliga tidningens chefredaktör bestraffades med 166 års fängelse. Någon gång, om få eller många år, kommer sanningen fram om de odemokratiska regimernas metoder.

När jag åkte tillbaka mindes jag den kurdiske författaren Yasar Kemal, som skrev på turkiska. När han en gång var i Sverige, tog han en promenad mitt i natten med sin kompis och träffade på en mörk gata en berusad person. När han närmade sig

tittade han på Yasar Kemal försiktigt en stund och skrek sen:

- Yasar Kemal!! Yasar Kemal, min mest älskade författare!!! och kramade honom. Han har inte sett honom förut, bara sett honom på bild, men kunde känna igen honom ändå.

Hoppas jag får se en sådan syn på mitt hemlands gator.

När jag tog rast åkte jag till en bensinmack och köpte en kopp kaffe och en bulle med vår stamkunds 20 kronor. Jag tror det var det godaste kaffe jag druckit.

...vi glömmar dig inte

Teckning: Kai